

ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการสื่อสารสำหรับพลเมืองยุคดิจิทัล

เสนอโดย ศ.กิตติคุณ สุภิญญา สุดบรรทัด ภาควิชาสังคม

สาขานิติศาสตร์ สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง

ราชบัณฑิตยสภา

รัฐบาลมีนโยบายที่จะขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า ซึ่งหมายความถึงการพัฒนาพลเมืองควบคู่กันไป นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี ปาฐกถาพิเศษถึงการระเปิดขนาดใหญ่ในหัวข้อ “ประเทศไทย ๔.๐ อนาคตเศรษฐกิจดิจิทัล” ที่งานดิจิทัลไทยแลนด์บิ๊กแบง ๒๐๑๗(Digital Thailand BigBang 2017) ที่ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เพื่อสะท้อนทิศทางของการขับเคลื่อนประเทศไทยในการก้าวไปสู่การเป็นไทยแลนด์ ๔.๐ กล่าวไว้อย่างชัดเจนถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรม IoT(Internet of Things) เพื่อตอบโจทย์ทางเศรษฐกิจและสังคมจึงควรมีการพัฒนา “คนพันธุ์ดิจิทัล(Digital Manpower)” จำนวนมาก ทั้งกลุ่มนักเทคโนโลยี และคนทำงานในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และภาคการเกษตร นอกจากนี้ยังกล่าวถึงนโยบายโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อประชาชนเพื่อช่วยยกระดับชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำในด้านการศึกษา สาธารณสุข และการเกษตร เป็นการช่วยชาวบ้านในการปรับกระบวนการคิดของคนซึ่งต้องเป็นงานประสานกันในหลายหน่วยงาน¹

เทคโนโลยีทำให้ระบบการสื่อสารเคลื่อนเข้าสู่ยุคดิจิทัล ในฐานะที่นิติศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งในสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา จึงเห็นสมควรที่จะร่างข้อเสนอจากกระบวนการที่ว่าขณะนี้โลกข่าวสารได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ระบบการสื่อสารที่เปลี่ยนจากจากยุคอนาล็อก คือยุคของสื่อบุคคล สื่อสารมวลชน เข้าสู่ยุคดิจิทัลซึ่งมีคอมพิวเตอร์เป็นฐานและพัฒนาขึ้นมาเป็นระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก่อให้เกิด Paradigm Shift คือการพลิกกระบวนการที่ส่งสารจากผู้ส่งไปจนถึงผู้รับ กลายเป็นโครงสร้างแบบเครือข่ายซึ่งผู้ส่งกับผู้รับอาจเป็นคนเดียวกัน ทำให้ผู้บริโภคที่เคยเป็นแต่เพียงผู้รับสามารถผลิตสารและส่งออกไปแลกเปลี่ยนกับกลุ่มคนได้อย่างกว้างขวาง

อธิบายได้ว่า ในกระบวนการสื่อสารที่ประกอบด้วย แหล่งสาร(S-Source) สาร(M-Message) สื่อ(C-Channel) และผู้รับสาร(R-Receiver) ปัจจุบันองค์ประกอบท้ายสุดคือผู้รับสารได้ปรับตัวขึ้นมาเป็นได้ทั้งแหล่งสาร ผู้สร้างสาร และผู้ผลิตสื่อ เป็นเสมือนการปฏิบัติตัวเองของ R ซึ่งจะทำให้ R มีพลังอย่างมาก แต่จะเกิดอะไรขึ้นหาก R ไม่รับรู้ความเปลี่ยนแปลงนี้ และยังคงเลื่อนลอยไปตามกระแสสื่อสารสุดแล้วแต่ว่าจะพัดพาไปทางไหน ทั้งยังช่วยกันผลิตสารที่ไร้แก่นสารสาระ เสมือนช่วยกันโปรยยาพิษลงไปในแม่น้ำ

ข้อเสนอนี้จึงชี้ให้เห็นร่วมกันถึงบทบาทเชิงปฏิริยาเคลื่อนไหวของมนุษย์ คือตัว R ก็คือพลเมืองในยุคแห่งการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทำให้ระบบสื่อสารเปลี่ยนไปทั้งหมด พลเมืองทุกคนพึงตระหนักว่าตนกลายเป็นนักสื่อสารที่สามารถเข้าสู่มณฑลสาธารณะเพราะถือเครื่องมือสื่อสารอยู่ในมือ ทุกคนต้องเข้าสู่โหมดสร้างสรรค์ เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้นโยบายของรัฐบรรลุเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ที่เสนอนี้จึงเป็นยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบสื่อสารแบบมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือสร้างระบบสื่อสารแบบนำสื่อมาสร้างสื่อ

¹ มติชนรายวัน ๒๓ กันยายน ๒๕๖๐ “สมคิดจุดบิ๊กแบง นำไทยสู่ประเทศดิจิทัล”

พลเมือง คือการนำเอาสื่อทั้งสื่อส่วนบุคคล สื่อมวลชน สื่อออนไลน์ที่มีอยู่เดิม มาสร้างนักสื่อสารที่มีพลัง โดยพุ่งเป้าที่ตัว R คือการพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้มีพลัง เป็นการ “ระเบิดจากข้างใน” ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ ๙ คือระเบิดที่ในตัว R คือทำให้ทุกคนเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ด้วยทักษะและจิตสำนึก

พลเมืองที่มีพลัง(Active Citizen) หมายถึงพลเมืองที่

๑. มีความสามารถในการคิดแบบองค์รวม (Holistic Thinking) เหมือนนกอินทรีที่บินสูงขึ้นไปบนท้องฟ้า มองเห็นทั้งผืนดิน แม่น้ำ และภูเขา สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งต่างๆ และมองเห็นเส้นทางที่จะนำไปสู่ทางออกได้
๒. เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง (Change Agent) คือมองเห็นว่าท้องถิ่นของตนจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ซึ่งสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตมากกว่าเดิม และยินดีจะนำผู้อื่นไปสู่ความเปลี่ยนแปลงนั้น
๓. มีมโนทัศน์ใหม่ ทักษะใหม่ (New Mindset/skillset) รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก เปิดกว้างสู่ข่าวสารความรู้ใหม่ๆ นำมาใคร่ครวญ ประกอบสร้างเป็นกรอบคิดใหม่ๆ ตลอดจนฝึกปฎิบัติทักษะใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและการดำรงชีวิต
๔. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative) เป็นนักคิดที่สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ เป็นนักประดิษฐ์ที่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ สามารถแก้ปัญหาหรือนำทิศทางให้แก่สังคมได้ เด็กๆสามารถสร้างเรื่องเล่า ศิลปินผลิตผลงาน ผู้นำชุมชนเสนอแนวทางแก้ปัญหาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๕. มีจินตนาการ คิดบวก (Imaginative/positive) มีความคิดฝันที่จะเดินไกล มองเห็นสิ่งต่างๆที่คนอื่นมองไม่เห็นทั้งต้นและลี้ก ทำความเข้าใจกับโลกและเพื่อนมนุษย์ และหวังประโยชน์สุขแก่ทุกคน
๖. คิดระดับโลก ทำระดับชุมชน (Think Global Act Local) ศึกษาประวัติศาสตร์โลก ติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าของโลก เชื่อว่าตัวเองมีพลังพอที่จะเป็นประโยชน์แก่โลกได้ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ลงมือทำเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน
๗. มีเหตุผล/แสวงหาคำตอบ (Logical/Investigative) ใช้หลักการของเหตุผล ตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบและเป็นวิทยาศาสตร์ ไม่ไหลไปตามกระแสแต่สามารถฝืนกระแส โดยใช้หลักการของเหตุผลและความรู้ที่ตนมี
๘. ทำงานร่วมกับคนอื่นได้ (Cooperative) ให้ความร่วมมือในโครงการของส่วนรวม และยอมรับแนวทางปฏิบัติของส่วนรวม
๙. มีมนุษยธรรม (Humanistic) เคารพในเพื่อนมนุษย์ เคารพในความคิดที่แตกต่างและยอมรับฟังความต่างต่างนั้นได้ภายใต้หลักการของเหตุผล เคารพในสิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
๑๐. มีคุณธรรม(Moral) ประกอบด้วยการรู้แบ่งปัน (Sharing) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ (Honesty) มีสติใคร่ครวญสิ่งต่างๆ(Conscience)

ในขณะเดียวกัน เมื่อพลเมืองทุกคนสามารถเป็นสื่อเสียเอง พวกเขาจำเป็นต้องเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ (Creative communicator) คือ เป็นผู้อ่านสื่อออก ใช้สื่อเป็น หรือที่เรียกกันว่ามี Media Literacy ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

๑. รู้วิธีการรับเข้า (ฟัง อ่าน ดู) สามารถเข้าถึงช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย (access) มีความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์(analyze) การถาม การหาคำตอบหรือสร้างคำตอบ(Inquiry) และการประเมิน (evaluate)
๒. รู้วิธีการส่งออก คือการพูด การเขียน การวาด การแกะสลัก การผลิตสื่อ การแสดง สร้างสรรค์ (create)สารจากสื่อทุกชนิด ทุกภูมิทัศน์ (platform) และมีส่วนร่วม (participate) รวมถึงการกดไลค์ กดแชร์ กดส่งต่อ ฯลฯ
๓. เข้าใจบทบาทและพลังของสื่อพลเมืองในยุคดิจิทัลซึ่งเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร จึงต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

คุณสมบัติดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการศึกษาอบรมที่เรียกว่า Media Education หรือ สื่อศึกษา ในส่วนของสื่อคือการให้ความสำคัญกับบทบาทการให้การศึกษาต่อสังคม (Educational Role) ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารและการโฆษณา ในขณะที่ประชาชนยังค้างอยู่ในระบบคิดแบบเดิมคือยุคสมัยที่ประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภค สื่อมวลชนและเว็บมาสเตอร์ต้องปฏิรูปตัวเองเสียก่อนให้สามารถเป็นผู้แพร่กระจาย Media Literacy ไปสู่ประชาชนได้ ในยุทธศาสตร์แบบนำสื่อมาสร้างสื่อจะเกิดพลเมืองเป็นผู้มีปัญญาแบบสร้างสรรค์อันเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อประเทศชาติ เพราะทำให้คนทั้งหลายไม่ว่าเขาจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ นักกฎหมาย วิศวกร แพทย์ นักธุรกิจ นักปกครอง สื่อ ขาวประมง เกษตรกร นักเรียน นิสิตนักศึกษา ฯลฯ เขาก็จะใช้พลังแห่งปัญญานั้นขับเคลื่อนตนเองไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและต่อโลก

ระบบการสื่อสารที่เน้นความสำคัญของกลไกหลักคือพลเมืองเช่นนี้ จึงจะสามารถสร้างสังคมที่มีพลังในการขับเคลื่อนแข่งขันไปกับประเทศอื่นๆในโลกได้อย่างเต็มศักยภาพและมีศักดิ์ศรี

หลักการปฏิรูประบบสื่อสารแบบนำสื่อมาสร้างสื่อพลเมือง

ในการแก้ปัญหาวิกฤตขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้พลังขนาดใหญ่ แรงผลักดันที่อ่อนแอ ดันการขับเคลื่อนได้ยาก สื่อ ๓.๐ หรือต่ำกว่านั้น ยากจะพัฒนาคนเข้าสู่ยุค ๔.๐ ยุทธศาสตร์นี้คือการสร้างระบบการสื่อสาร ๔.๐ และยิ่งจะไปสอดประสานกับองคาพยพอื่นของชาติที่จะหล่อหลอมเป็นพลังขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การเมืองการปกครอง ความฉ้อฉล การคอร์รัปชัน ความอ่อนด้อยทางวิทยาศาสตร์ และระบบการสื่อสารในยุคใคร่มียาวสาวได้สาวเอา

ในกระบวนการสื่อสารยุคดิจิทัล เกิดทฤษฎีอภิศารหรือทฤษฎีคอนเวอร์เจนซ์ (Convergence Theory) ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของ อภิ ว่า ยิ่ง วิเศษ เหนือ ดังนั้น “อภิศาร” จึงหมายถึง “สารอัน

ยิ่ง” หรือสารที่เหนือสารปกติ หรืออาจหมายถึงการสื่อสารที่ใช้ “แก่น” อันยิ่ง คือระบบใหม่ที่ใช้สื่อหลากหลายชนิดมาทำงานผลิตสารร่วมด้วยกันซึ่งทำให้กระแสข่าวสารไหลเร็วและทรงพลังโดยมีผู้รับสารเป็นส่วนสำคัญ พลังเหล่านี้เกิดจาก “การมาด้วยกันของเครื่องมือหลายชนิดเพื่อการผลิตและแพร่กระจายข่าวสาร”² เป็น “กระแสข่าวสารข้ามภูมิทัศน์สื่อหลากหลายชนิด” (“flow of content across multiple media platforms) ในกระบวนการนี้ผู้รับสารซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงผู้บริโภคสื่อที่ปราศจากปฏิกริยา ได้กลายมาเป็นสื่อเสียเองด้วย ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกลายเป็นเครือข่ายข่าวสารขนาดใหญ่ที่อาจมีอิทธิพลต่อสังคมได้ทั้งร้ายและดี ในระบบเช่นนี้ผู้รับสารสามารถเลือกข่าวสารตามความชอบจากสื่อใดก็ได้ที่เข้าถึง

ดูเหมือนว่าสังคมสารสนเทศจะเคลื่อนผ่านพ้นยุคของการแก้ปัญหาทั้งหมดโดยผู้ที่อยู่ห่างไกล สื่ออิทธิพลในข้อเสนอนี้จะถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาตนเองประสานกับองค์ประกอบอื่นเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ระบบการสื่อสารเปลี่ยนจากโครงสร้างแบบขั้นปิรามิด เป็นโครงสร้างแบบแนวนอนซึ่งข่าวสารจะไหลอย่างเท่าเทียมและราบรื่นผ่านสื่อหลากหลายชนิดทั้งออฟไลน์ ออนไลน์ ในการพัฒนาศักยภาพคนเพื่อก้าวทันสังคมไทยยุคปฏิรูป บทความนี้เสนอการสร้างกระบวนการทางสังคมแบบ Information Orchestration หรือ มโหรี/การประสานเสียงทางข่าวสาร พลเมืองยุคใหม่ตระหนักรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ร่วมกันสร้างเนื้อหาที่หลากหลายบน theme เดียว คือ theme ที่เสริมสร้างพลเมืองให้เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ โดยสร้างผ่านเรื่องเล่าที่แล้วแต่กลุ่มจะหยิบยกขึ้นมา

คำว่า orchestration ในที่นี้หมายถึงการจัดการประสานร้อยการทำงานส่วนต่างๆของระบบการสื่อสาร แต่ละหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม คือกลไกทำงานสร้างพลเมืองคุณภาพแบบประสานสัมพันธ์กัน

ระบบและกลไก

การวางระบบและกลไก พัฒนามาจากสภาพปฏิรูปแห่งชาติ เรื่อง การปฏิรูปสื่อเพื่อเป็นโรงเรียนของสังคม มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพสื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้ความรู้นอกระบบแก่ประชาชนได้

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้อ้างถึงนโยบายรัฐบาล แนวคิดของนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีข้อสรุปว่า ต้องมีการปฏิรูปสื่อทุกแขนง เพื่อให้เสนอข้อมูลและข่าวสารในทางสร้างสรรค์เป็นไปตามข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ทั้งส่วนบุคคลและประเทศ เพราะเป็นจรรยาบรรณของสื่อที่ดีมีคุณภาพ

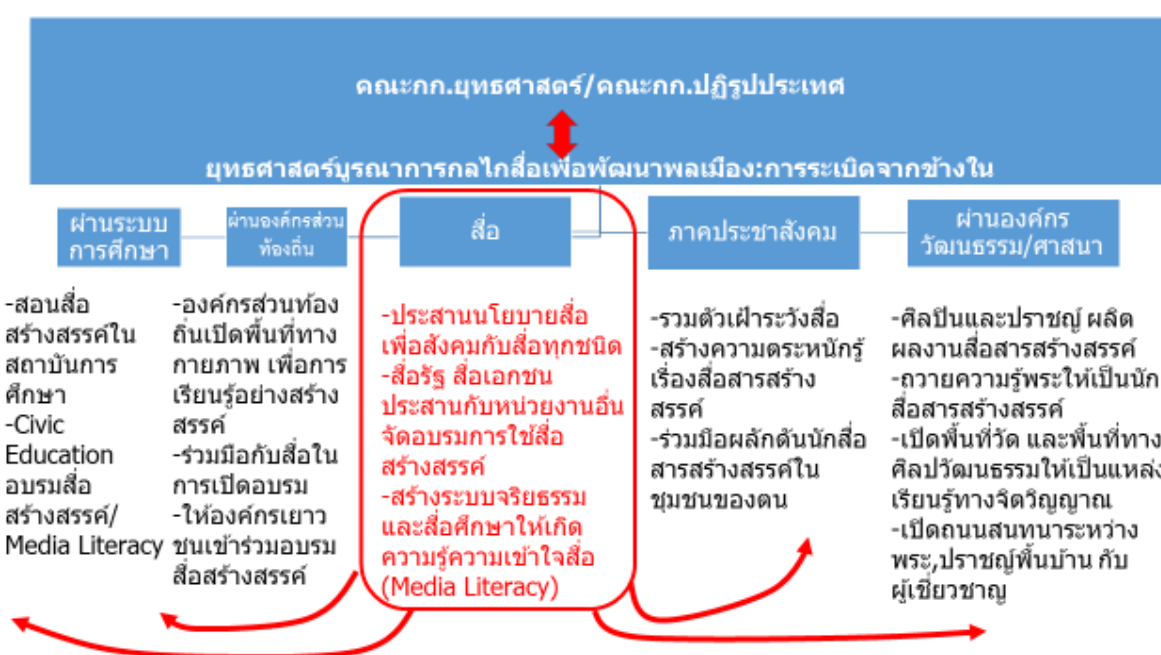
ระบบนี้จึงจัดโครงสร้างแนวนอนที่ผูกโยงเป็นเครือข่ายกระจายไปทั่วประเทศ โดยอาศัยกลไกคือหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม ระบบจึงเป็นแบบบูรณาการ สอดประสานกันระหว่างคณะกรรมการยุทธศาสตร์และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ กับองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีสื่อเป็นจักรกลสำคัญ ระบบนี้มีการวางเป้าหมายที่ชัดเจนที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ คือการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีพลังและ

² ‘coming together of different equipment and tools for producing and distributing news’ (ibid.). Jenkins (2006:3)

เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ โดยให้พลเมืองมีโอกาสใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อเป็นผู้ผลักดันความเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองให้มากที่สุด มีจริยธรรมและการเฝ้าระวังควบคู่กันไป

กลไกหลักคือสื่อ ซึ่งทำหน้าที่ขับเคลื่อนกลไกของการสร้างนักสื่อสารสร้างสรรค์ด้วยการให้นโยบายปฏิรูปเป็นที่รับรู้ในสื่อด้วยกันซึ่งหมายถึงพลเมืองทั่วไปด้วยทำให้เกิดการเคลื่อนไหวตัวทั่วประเทศประสานกับ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ภาพที่ ๑ ผังยุทธศาสตร์บูรณาการกลไกสื่อเพื่อพัฒนาพลเมือง

เนื้อหาของการอบรมหล่อหลอม

การสร้างกลุ่มเรียนรู้ ในโรงเรียน ชุมชน วัด สื่อ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ต้องเป็นที่รับรู้ในเรื่องเป้าหมายและลักษณะการดำเนินงานดังนี้

๑. เป้าหมายเน้นที่องค์ประกอบของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญที่สุด และสำคัญเหนือเทคโนโลยีคือ **มนุษย์** จึงต้องสร้างพลเมืองที่มีพลังและเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ที่จะทำงานสานต่อเครือข่ายทางสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๒. สร้างทักษะการใช้สื่อทั้ง offline /online ในการศึกษาและเล่าเรื่อง กลุ่มเป้าหมายจะถูกฝึกทักษะและบุคลิกภาพในการนำเสนอ รู้วิธีการประชุมแลกเปลี่ยนกัน เรียนรู้อุดมการณ์ วิธีการใช้สื่อใหม่ๆอย่างมีประสิทธิภาพเช่นการใช้งานโปรแกรมประยุกต์ผลิตสื่อสร้างสรรค์ เรียนรู้แนวทางการประดิษฐ์ซอฟต์แวร์เพื่อ

การสื่อสารสร้างสรรค์ การสร้างประดิษฐ์กรรมทั้งทางสังคมและวิทยาศาสตร์เพื่อเพิ่มผลิตผลและคุณภาพของชุมชน ตลอดจนกลวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์

๓.สังคม ๔.๐ สาร หรือเนื้อหา มีความสำคัญ หลายปีที่ผ่านมา มีการส่งสารที่ไร้แก่นสารสาระ กระตุ้นอารมณ์ฟุ้งเฟ้อ ไหลหลง โกรธแค้น ชิงชัง ริษยา ออกไปอย่างมากมาย ยิ่งโปรแกรมประยุกต์ช่วยให้ผู้คนสามารถผลิตสื่อได้โดยง่ายทั้งภาพ เสียง สื่อเคลื่อนไหว โอกาสในการสร้างสื่ออันตรายยิ่งสูงขึ้น

แต่กระบวนการสื่อสารยังมีภาพด้านบวก นั่นคือ “การระเบิดจากข้างใน” ตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ ๙ เรื่องการพัฒนาคนนั่นคือการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเสียก่อนที่จะเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปจัดการโดยชุมชนยังไม่ทันตั้งตัว ที่ผ่านมากองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้จัด “โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแกนนำชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง : สื่อเป็นโรงเรียนของสังคม” ในทุกภาคของประเทศ กระบวนการขับเคลื่อนพลังทางสังคมนี้ใช้วิธีเข้าไปอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ที่กำหนด แต่ละชุมชนประกอบสร้างเนื้อหาหรือเรื่องเล่า (Narratives) ที่สอดคล้องกับตัวเขาเอง อาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตำนาน วัฒนธรรม ประดิษฐ์กรรม สังคม เศรษฐกิจ ธุรกิจ มีปัญหาใดที่จะต้องแก้ไขและหาทางออก เรื่องเล่าเหล่านี้ถูกร้อยเรียงด้วยตัวอักษรและภาพทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มีการออกไปสัมภาษณ์ผู้ได้รับผลกระทบ มีการนำไปลงสื่อมวลชนท้องถิ่น และแชร์ในสื่อออนไลน์ มีการสร้างประดิษฐ์กรรมทางสังคมและวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาชุมชน จัดประชุมทำให้ทั้งชุมชนรับรู้ปัญหานี้และช่วยกันแก้ปัญหา สามารถสร้างผู้นำความเปลี่ยนแปลงที่จะขยายเครือข่ายต่อไป

๔.สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความมั่นคงไซเบอร์ (Cyber Security) ซึ่งมีใช้หมายถึงการควบคุมข่าวสาร แต่หมายรวมถึงการสร้างความปลอดภัยถึงภัยไซเบอร์รูปแบบต่างๆ พลเมืองเน็ตต้องเข้าใจระบบบทบาทของแฮกเกอร์ การแพร่กระจายของไวรัส เข้าใจเรื่องการสะกดรอยและการตามรอยในโลกไซเบอร์ การป้องกันตัว และการเผชิญกับการคุกคามไซเบอร์ทุกรูปแบบ การรู้เท่าทันสื่อคือรู้เท่าทันเทคโนโลยีและการดำรงอยู่ของโลกไซเบอร์ และเรียนรู้ซอฟต์แวร์เพื่อป้องกันตัวในโลกไซเบอร์ ในสหรัฐอเมริกาที่การอบรมเรื่องนี้อย่างได้ผลดี³

๕. แต่ละกลุ่มเป้าหมายมีเครือข่าย ผู้นำความเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ขยายเครือข่ายของตนเป็นดาวกระจาย เครือข่ายเหล่านี้ขยายตัวออกไปเรื่อยๆเหมือนใยแมงมุม

ด้วยวิธีการเช่นนี้ จะได้ผลิตผลในการสร้างสรรค์พลเมืองคุณภาพทั่วประเทศคือ

- ครูเป็นพลเมืองที่มีพลังและเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ สร้างนักเรียนที่มีพลังและเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ สร้างพ่อแม่ให้สามารถสื่อสารกับลูก และลูกสามารถสื่อสารกับพ่อแม่

³ Alex Comminos ,Gareth Seneque Cyber security, civil society and vulnerability in an age of communications surveillance Report Year: 2014 - Communications surveillance in the digital age ,Organization: Justus-Liebig University Giessen and Geist Consulting ,Website: <https://comminos.org>

- แหล่งอุดมปัญญาของชาติทั้งสถาบันการศึกษา ราชบัณฑิตยสภา เปิดช่องทางเข้าถึงประชาชน ทำให้ความรู้ของชาติไหลเทสู่ภาคพลเมืองในลักษณะปฏิสัมพันธ์
- ผู้นำชุมชนมีพลังและเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทำให้กระแสข่าวสารสร้างสรรค์ไหลเทในพื้นที่ จากหมู่บ้าน ศูนย์ตำบล อำเภอ จังหวัด และทุกภูมิภาค
- สื่อมวลชนตระหนักถึงอุดมการณ์ของความเป็นสื่อ เข้าใจวิธีการผลิตเนื้อหาที่สอนให้คนรู้จักคิด ถกเถียงวิธีการให้สาระที่เป็นศาสตร์และการใช้ชีวิต เปิดพื้นที่ถกเถียงวิธีการสร้างสังคมอุดมปัญญา ส่วนสื่อออนไลน์ปรับตัวให้เข้าระบบจริยธรรม เรียนรู้อุดมการณ์สื่อ สร้างพื้นที่ออนไลน์ที่สร้างสรรค์ พลเมืองเน็ตรู้วิธีการสื่อสาร พร้อมกับป้องกันตนเองจากการคุกคามไซเบอร์
- ครอบครัวมีผู้ปกครองที่มีพลังและเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตในเชิงสัมพันธ์กันทั้งครอบครัว
- พระ หรือนักบวชศาสนาอื่น มีบทบาทในการพัฒนาความรู้ในศาสนาอย่างสร้างสรรค์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หล่อหลอมศีลธรรม จริยธรรม ความมีสติในการใช้สื่อและรับสื่อ ศิลปิน ประชาชน ฟ้าบ้าน สร้างชุมชนที่โดดเด่น มีศีลธรรม และมีศักดิ์ศรีในอัตลักษณ์วัฒนธรรม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ คณะกรรมการจัดการยุทธศาสตร์ชาติ ประสานกับคณะกรรมการปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณะกรรมการปฏิรูปด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนแบบบูรณาการของกลไกภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม โดยมีคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นกลไกหลัก

๒. คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามข้อ ๑ ประสานงานกับองค์กรสื่อเพื่อให้เกิดผลิตร่วมกับภาคสถาบันการศึกษา หรือองค์กรทางวิชาการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ภาคประชาสังคม องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ประสานกับภาคสถาบันการศึกษา หรือองค์กรทางวิชาการ ร่างหลักสูตรที่สอดคล้องกับเป้าหมาย มีการจัดหลักสูตร “สื่อศึกษา” ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ซึ่งมุ่งสร้างองค์ความรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตามทันความเปลี่ยนแปลงของทันสื่อและความเปลี่ยนแปลงของระบบสื่อสารโลก ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และสังเคราะห์สื่อได้ ซึ่งจะเป็นกลไกที่สำคัญที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันทางความคิด และสามารถรับสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ สนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยพัฒนาสื่อสร้างสรรค์

ราชบัณฑิตยสภามีบทบาทในการเป็นแหล่งความรู้ทุกสาขาวิชา โดยการเปิดพื้นที่ในเว็บไซต์ของราชบัณฑิตยสภาเผยแพร่บทความที่จะเป็นประโยชน์ตลอดจนเปิดช่องทางสื่อสารระหว่างราชบัณฑิต ภาคีสมาชิกกับประชาชน มีกลไกทางปัญญา และประเมินผล เช่นมีราชบัณฑิต และผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆเช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ เกษตรศาสตร์ อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม สถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา ภาษาศาสตร์ พาณิชยกรรม เศรษฐศาสตร์

นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ศาสนา เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา ให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย และแนะนำเรื่องต่างๆ ที่ถูกถาม

ประสานกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีวิสัยทัศน์เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีประชาคมโลก กระทรวงนี้จะร่วมกับสำนักงาน กสทช. ดูแลการใช้ ICT เพื่อพัฒนาประเทศอย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่จะพัฒนาคุณภาพของพลเมือง

ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับทุกภาคส่วนในชุมชน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทุกแห่งให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วัด รวมถึงแหล่งเรียนรู้อื่นๆ องค์กรวัฒนธรรมและศาสนาการพัฒนาวัดและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์

ประสานกับภาคประชาสังคมและหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรม สนับสนุนให้เกิดกลุ่ม องค์กรของพลเมืองที่หลากหลาย เช่น สมาคมปราชญ์อาวุโสของชุมชน สมาคมแม่บ้าน สมาคมเกษตรกร กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สุขภาพ กีฬา สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้เกิดการอบรมในสมาคมเด็ก เยาวชน ในทุกชุมชน ทุกจังหวัด มีส่วนร่วม และมีบทบาทในการสอดส่องดูแลการทำงานของสื่อด้วยการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และเครือข่ายที่สนับสนุนนโยบายการสร้างพลเมืองให้เป็นสื่อสร้างสรรค์

ประสานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งมีโครงการใช้สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนร่วมกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสอยู่แล้ว

๓. สื่อ รับผิดชอบของชาติ สร้างระบบและกลไกเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและแนวทางปฏิรูป รับรู้ถึงบทบาทเชิงอุดมการณ์ของสื่อ ซึ่งมีมาแต่เดิมคือบทบาทในการให้การศึกษาอย่างหลากหลายแก่ประชาชน(Educational Role) รับรู้การเกิดพลเมืองที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคในคนเดียวกัน (prosumers) รับรู้กระบวนทัศน์ใหม่ที่ด้วยการสร้างพลเมืองยุคใหม่ให้เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ และเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปพลเมืองไปสู่ความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ทั้งในด้านเป็นแกนหลักในการอบรม และกระจายความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปไปสู่ประชาชนในชาติ

๓.๑ สื่อภาครัฐ ต้องมีการกำกับและส่งเสริมและอุดหนุนการผลิตเนื้อหาสื่อที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ มีการจัดสรรช่วงเวลาในสื่อแต่ละประเภทให้เสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม การลดความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม และเป็นเจ้าภาพจัดอบรมความเป็นสื่อสร้างสรรค์ โดยมีผู้รับผิดชอบคือ สื่อของรัฐทุกประเภท กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงาน กสทช.

๓.๒ สื่อภาควิชาชีพ

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร ผลักดันสมาชิกให้มีการทบทวนและปรับเปลี่ยนแนวทางการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยมุ่งเน้นเสนอข้อมูลข่าวสารด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมทำงานตามกรอบมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพ เน้นหนักนำเสนอเนื้อหาสาระ มีบทบาทหลักในการช่วยองค์กรอื่นๆ อบรมสื่อและภาคประชาชน มีการกำกับตนเอง และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลสื่อทุกชนิด

สื่อออนไลน์ตระหนักรู้ในกระบวนการทัศน์ใหม่ของชาติ รับผิดชอบต่อสมาชิกและผลกระทบต่อสังคม กำกับสมาชิกให้มีจริยธรรม กำกับตนเองและกำกับตนเองด้วยการระมัดระวังในการเข้าสู่ระบบสื่อสาร ทำให้พื้นที่ออนไลน์ปลอดภัยและน่าไว้วางใจมากขึ้น เปิดพื้นที่ออนไลน์ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน มีการให้ความรู้ในสาขาต่างๆที่มีผู้สนใจโดยประสานงานกับราชบัณฑิตยสภา ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือสื่อภาคเอกชนทุกชนิด

สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ

เนื่องจากโครงการนี้เกี่ยวข้องกับหลายสถาบัน และมีกลุ่มเป้าหมายระดับประเทศ จะกลายเป็นพลังขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดประเด็นสนทนาแบบปากต่อปากแพร่กระจายออกไป โดยลักษณะเช่นนี้เชื่อว่าจะเกิดสังคมใหม่ที่สร้างขึ้นโดยประชาชน

ระยะเวลาดำเนินการ

ปฏิบัติการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบ เห็นผลตามตัวชี้วัดที่ชัดเจน ตลอดช่วง ๕ ปีแรกมีการประเมินและปรับแผนอย่างรอบคอบและดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องในรอบ ๒๐ปี

ยุทธศาสตร์ปฏิรูปสื่อเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ : Operational Design

ประเด็นปฏิรูป: การปฏิรูปเชิงบูรณาการด้านการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพสำหรับ
สังคม ๔.๐

ภาพที่๒ ระบบและกลไกเพื่อผลิตนักรสื่อสารสร้างสรรค์

๑. ระบบและกลไกหลักประกันการทำงานร่วมระหว่างสถาบันต่างๆ

มาตรการ

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ คณะกรรมการจัดการยุทธศาสตร์ชาติ ประสานกับคณะกรรมการปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ(ซึ่งจะเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย) และคณะกรรมการปฏิรูปด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนแบบบูรณาการของกลไกภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม

คณะกรรมการปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศประสานกับองค์กรสื่อเพื่อให้เกิดผลิตร่วมกับภาคสถาบันการศึกษา หรือองค์กรทางวิชาการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กสทช. ภาคประชาสังคม องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ปี นับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ผู้รับผิดชอบ

- ๑) คณะกรรมการจัดการยุทธศาสตร์ชาติ
- ๒) คณะกรรมการปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๓) ตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
- ๔) ตัวแทนจากองค์กรสื่อทุกประเภท

๒. ระบบและกลไกเสริมพลังทางปัญญา

มาตรการ

๒.๑) สถาบันศึกษาสร้างหลักสูตร “สื่อศึกษา” หรือเสริมวิชาพัฒนาคุณภาพพลเมืองสร้างสรรค์เข้าไปในหลักสูตร

๒.๒) ราชบัณฑิตยสภาเตรียมกลไกทางปัญญาทั้งทางด้านสมาชิก บุคลากร การสื่อสาร ทั้งออฟไลน์/ออนไลน์ และการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อสามารถให้ความรู้ตามที่ถูกร้องขอ

๒.๓) องค์กรสื่อ ตั้งคณะกรรมการจัดการระบบสื่อสร้างสรรค์พลเมืองสร้างสรรค์ โดยประสานกับสถาบันศึกษาสร้างหลักสูตรอบรม และให้ข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการพัฒนาพลเมืองยุค ๔.๐

๒.๔) กระทรวงวัฒนธรรม ภาคประชาสังคม องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติคัดสรรพลเมืองในหลายช่วงชั้นอายุและหลากหลายสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่จะเข้ารับการอบรม เตรียมพื้นที่สำหรับการจัดอบรมภาคสนาม กระจายข่าวสารการพัฒนาพลเมืองเพื่อสร้างความตระหนักรู้ จัดนิทรรศการการสื่อสารสร้างสรรค์และการสร้างพลเมืองคุณภาพ

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๑ ปี นับสิ้นสุดปีที่๑ของการปฏิรูปตามแผนที่เสนอนี้

ผู้รับผิดชอบ

- ๑) กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา
- ๒) ราชบัณฑิตยสภา
- ๓) กรมประชาสัมพันธ์ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร เว็บไซต์ต่างๆ
- ๔) กระทรวงวัฒนธรรม ภาคประชาสังคม องค์กรบริหารส่วน ท้องถิ่น สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๓. ระบบและกลไกสร้างเครือข่ายทางปัญญาทั่วประเทศ

มาตรการ

๓.๑) กระทรวงดิจิทัลฯ วางระบบฐานข้อมูลและโซเชี่ยลเน็ตเวิร์ค เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างศูนย์กลางและกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒) สถาบันศึกษาเปิดสอนหลักสูตร “สื่อศึกษา”

๓.๓) คณะกรรมการจัดการระบบสื่อสร้างสรรค์ พลเมืองสร้างสรรค์ เปิดหลักสูตรอบรมผู้ที่จะไปอบรม (Training the Trainers)

๓.๔) เปิดการอบรมพลเมืองทุกภาคทั่วประเทศ

๓.๕) สร้างระบบการรณรงค์ทางสังคมแก่มวลชน (Mass Socialization Campaign) โดยแพร่กระจายข่าวสารผ่านการรณรงค์อย่างเป็นระบบทั่วประเทศผ่านสื่อทุกชนิด

๓.๖) ประเมินผลการอบรมและปรับแผนทุกปี

ระยะเวลาดำเนินการ ภายใน ๓ ปีนับจากสิ้นระยะที่ ๒

ผู้รับผิดชอบ

๑) กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา

๒) กระทรวงดิจิทัล กสทช.

๓) กรมประชาสัมพันธ์ สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติและสมาคมวิชาชีพสื่อทุกองค์กร สมาคมโฆษณา

๔) กระทรวงวัฒนธรรม ภาคประชาสังคม สสส. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

และมีระบบประเมิน ปรับแผน ซึ่งจะเห็นผลที่เกิดขึ้นในช่วงปีสุดท้าย

๑. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้

จากข้อเสนอปฏิรูปและแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น วิธีและกระบวนการพัฒนาคุณภาพพลเมืองอาจแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา ๕ ปี โดยแบ่งระยะเวลาออกได้ดังนี้

ระยะที่ ๑ ภายใน ๑ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

ระยะที่ ๒ ภายใน ๑ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๑

ระยะที่ ๓ ภายใน ๒ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๒

ระยะที่ ๔ ภายใน ๑ ปีนับจากสิ้นสุดระยะที่ ๓

ภายใต้ช่วงเวลาครึ่งทศวรรษแห่งการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศคาดว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและผลกระทบดังต่อไปนี้ และให้มีการดำเนินการต่อเนื่องวงจรถัดไปปี จนถึงสิ้นสุดแผน ๒๐ปีของการปฏิรูปประเทศ

ผลลัพธ์และตัวชี้วัดความสำเร็จ

ระยะที่ ๑ ภายใน ๑ ปีนับจากเริ่มกระบวนการปฏิรูปตามแผนปฏิรูปที่เสนอนี้

๑. มีการประชุมร่วมระหว่างองค์กร

๒. มีการรวบรวมกฎหมาย กฎระเบียบ

๓. มีการตั้งงบประมาณ

๔. เกิดหลักประกันการทำงานร่วมกัน

ระยะที่ ๒ ภายในหนึ่งปีหลังจากสิ้นสุดระยะที่ ๑

๑. เกิดระบบและกลไกสร้างเครือข่ายทางปัญญาทั่วประเทศ
๒. เกิดหลักสูตรพัฒนาคุณภาพพลเมืองในสถาบันการศึกษา
๓. ได้พลเมืองในหลายช่วงชั้นอายุและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมที่จะเข้ารับการอบรม ได้พื้นที่สำหรับการจัดอบรมภาคสนาม เกิดการกระจายข่าวสาร

ระยะที่ ๓ ภายใน ๒ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๒

๑. เกิดระบบฐานข้อมูลและโซเชี่ยลเน็ตเวิร์คที่มีประสิทธิภาพ
๒. เปิดการเรียนการสอน “สื่อศึกษา” ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ
๓. เกิดห้องเรียนระดับปฐมภูมิ ทั้งในโรงเรียน สภาผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรสื่อ สมาคมทางวัฒนธรรม วัด ทุกภาคของประเทศ
๔. มวลชนรับรู้จากการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชน
๕. มีผลการประเมินการอบรมและปรับแผน

ระยะที่ ๔ ภายใน ๑ ปี นับจากสิ้นสุดระยะที่ ๓

๑. ทุกหน่วยงานของรัฐและเอกชนรับทราบการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่
๒. มีผู้ได้รับการอบรมในหลักสูตรพัฒนาศักยภาพพลเมือง
๓. เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ทุกภูมิภาค
๔. มีการต่อขยายเครือข่ายพัฒนาคุณภาพพลเมืองทั่วประเทศ
๕. เกิดผลผลิตจากประดิษฐ์กรรมใหม่ๆของกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นๆ
๖. มีการประเมินผลการดำเนินงาน
๗. มีการปรับปรุงกลไกการปฏิรูปให้มีประสิทธิภาพที่เห็นชัดเจนและยั่งยืน
๘. เกิดการพลิกสังคมไปสู่เครือข่ายทางปัญญา และพลเมืองเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปต่อยอดในทศวรรษต่อมา

ผลกระทบ

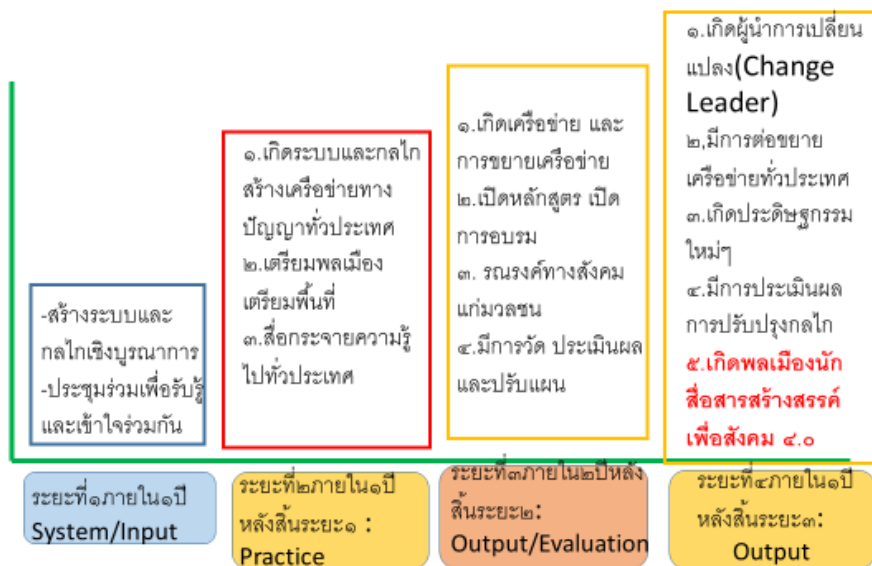
๑. ผลกระทบเชิงบวก ต่อประชาชนและสังคม โดยประชาชนจะมีกระบวนการทัศน์ใหม่และทักษะใหม่ในการใช้สื่อ เกิดช่องทางสนทนาระหว่างรัฐและภาคเอกชนกับประชาชน สื่อมวลชนวิชาชีพนั้นจะได้รับความเชื่อถือจากสังคมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของสื่อมากขึ้น
๒. ผลกระทบเชิงลบ อาจเกิดต่อกลุ่มอำนาจและกลุ่มธุรกิจที่มุ่งประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางการค้า เพราะการปฏิรูปตามแผนนี้เป็นการรื้อปรับสื่อจากโครงสร้างช่วงชั้นเป็นระบบเครือข่ายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม เกิดความคิดใหม่ๆที่อาจกระทบต่อกระบวนการทัศน์เก่า ปรับหน้าที่สื่อให้เป็นโรงเรียนของสังคม รวมถึงเพิ่มระบบให้ประชาชนรับรู้ แลกเปลี่ยนข่าวสาร และมี

ส่วนร่วมในการกำกับการสื่อสารอย่างผู้มีปัญญาและมีสติ ดังนั้น กลุ่มดังกล่าวอาจต้องเสียประโยชน์ที่เคยได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์

จากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัดความสำเร็จของผลลัพธ์ ประกอบด้วย

ภาพที่ ๓ ขั้นตอนการปฏิบัติการตามกรอบวิสัยทัศน์การพัฒนาคุณภาพของพลเมืองตามแผนยุทธศาสตร์ ช่วงห้าปีแรก

บทสรุป

แผนการพัฒนาคุณภาพของพลเมืองนี้ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์สำคัญ ๓ ประการ โดยสรุปได้ดังนี้

๑. ระบบและกลไกหลักประกันการทำงานร่วมระหว่างสถาบันต่างๆ มุ่งเน้นให้เกิดการร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการวางระบบและโครงสร้างที่สอดคล้องกับสังคม ๔.๐ และมีฐานข้อมูลทางปัญญาที่สามารถผลักดันประเทศไปสู่ความก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน
๒. ประเด็นระบบและกลไกเสริมพลังทางปัญญา มุ่งเน้นให้มีการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีระบบที่ส่งเสริมทุกสถาบันรวมทั้งสื่อให้มีบทบาทเป็นเป็นโรงเรียนของสังคม และยังเป็นพื้นที่สาธารณะให้เป็นช่องทางแลกเปลี่ยนความรู้ ความเห็น กับบุคลากรซึ่งเป็นมันสมองของชาติ

๓. ประเด็นระบบและกลไกสร้างเครือข่ายทางปัญญาทั่วประเทศ มุ่งเน้นการขยายเครือข่ายทางปัญญาให้ครอบคลุมทั้งประเทศ เกิดการประกอบสร้างนวัตกรรมทั้งทางความคิด และสิ่งประดิษฐ์ นักสื่อสารสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศยังเป็นการสร้างอนาคตแก่ชนรุ่นหลัง
๔. เกิดระบบและกลไกเพื่อนำไปขับเคลื่อนในทศวรรษต่อมารวมระยะเวลา ๒๐ปี